

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till 2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté (Ju 2018:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 13 juni 2019

Utvidgning av uppdraget

Regeringen beslutade den 14 juni 2018 kommittédirektiv om några frågor på tryck- och yttrandefrihetens område (dir. 2018:51). Kommittén har tagit namnet 2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté.

Kommittén får nu även i uppdrag att

- analysera och ta ställning till om det finns behov av att inskränka grundlagsskyddet för sådana uppgiftssamlingar som innefattar ett offentliggörande av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelser som innefattar brott eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder och vid en sådan analys särskilt bedöma effekterna av ett inskränkt grundlagsskydd,
- i sin analys göra en noggrann avvägning mellan intresset av yttrande- och informationsfrihet och intresset att skydda enskildas personliga integritet,
- redogöra för de regler som kommer att gälla för det fall kommittén bedömer att delegationsbestämmelser bör införas i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, och
- föreslå de författningsändringar som kommittén anser nödvändiga.

Uppdraget ska fortfarande redovisas senast den 26 augusti 2020.

Grundlagsskydd för uppgiftssamlingar som offentliggör vissa särskilt integritetskänsliga uppgifter

Skyddet för databaser i yttrandefrihetsgrundlagen

Grundlagsskyddet för databaser regleras i 1 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen. I första hand omfattar databasregeln verksamhet som drivs av traditionella massmedieföretag. Sådana databaser har s.k. automatiskt grundlagsskydd. Sedan 2003 gäller därutöver att även andra aktörer kan få grundlagsskydd för sin databas genom att ansöka om utgivningsbevis hos Myndigheten för press, radio och tv, s.k. frivilligt grundlagsskydd (prop. 2001/02:74 s. 47–53). I samband med att möjligheten till frivilligt grundlagsskydd infördes uttalade konstitutionsutskottet att det skulle kunna uppstå konflikter med bestämmelser som finns i syfte att skydda den personliga integriteten. Utskottet pekade särskilt på att grundlagsskyddet i värsta fall skulle kunna komma att omfatta databaser som är rena personregister (bet. 2001/02:KU21 s. 32). Efter utskottets förslag beslutade riksdagen att tillkännage för regeringen att den skulle ytterligare analysera eller låta analysera huruvida det frivilliga grundlagsskyddet kunde komma i konflikt med bestämmelserna med syfte att skydda den personliga integriteten (bet. 2001/02:KU21 och rskr. 2001/02:233).

Personuppgiftsbehandlingen i medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen

Personuppgiftsregleringen har till syfte att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks när personuppgifter behandlas. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning, och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, här benämnd dataskyddslagen, tillämpas inte i den utsträckning det skulle strida mot bestämmelserna om tryck- och yttrandefrihet i yttrandefrihetsgrundlagarna. Det innebär att möjligheten att med stöd av personuppgiftsregleringen hindra personuppgiftsbehandling i medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen är mycket begränsad.

Frågan om inskränkning av grundlagsskyddet för vissa söktjänster har övervägts tidigare

Frågan om det frivilliga grundlagsskyddet och riskerna för konflikter med skyddet för den personliga integriteten behandlades inledningsvis av den parlamentariskt sammansatta Yttrandefrihetskommittén (Ju 2003:04). Kommittén lämnade dock inte några förslag till förändringar (SOU 2009:14 s. 65–114 och SOU 2012:55 Del 1 s. 429–440). Den parlamentariskt sammansatta Mediegrundlagskommittén (Ju 2014:17) fick därefter i uppdrag att analysera frågan på nytt. Kommittén konstaterade i fråga om databaser med utgivningsbevis att verksamheterna i allt väsentligt bedrivs på ett seriöst och ansvarsfullt sätt men att det finns ett antal databaser som avser rena söktjänster och som tillhandahåller integritetskänsliga personuppgifter. Som exempel pekade kommittén särskilt på söktjänster som offentliggör uppgifter om att enskilda förekommer i brottmålsdomar, men även offentliggöranden av andra typer av känsliga uppgifter bedömde kommittén vara förknippade med stora risker för integritetsintrång. Kommittén ansåg att starka skäl talade för en inskränkning av grundlagsskyddet för vissa typer av söktjänster och lämnade också förslag på bestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som skulle möjliggöra en sådan inskränkning (SOU 2016:58 s. 391–406).

I propositionen Ändrade mediegrundlagar (prop. 2017/18:49) gjorde regeringen, i likhet med Mediegrundlagskommittén, bedömningen att integritetshänsyn motiverade en begränsning av grundlagsskyddet för vissa söktjänster och föreslog bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagarna som skulle göra det möjligt att i vanlig lag, under vissa förutsättningar, förbjuda offentliggörande av personuppgifter av särskilt integritetskänslig karaktär. Förutom uppgifter om att en enskild har begått lagöverträdelse genom brott, förekommer i fällande domar i brottmål eller har varit föremål för straffprocessuella tvångsmedel, föreslogs dessa delegationsbestämmelser omfatta även personuppgifter om bl.a. hälsa, sexuell läggning och politiska åsikter. Bestämmelserna skulle enligt förslaget kunna tillämpas endast om personuppgifterna i uppgiftssamlingen var sök- eller sammanställningsbara och om offentliggörandet gjordes på sådant sätt att det innebar särskilda risker för otillbörliga intrång i enskildas personliga integritet. Bestämmelserna föreslogs vidare träffa uppgiftssamlingar oavsett på vilken grund de skyddades av yttrandefrihetsgrundlagarna, dvs. uppgiftssamlingar i såväl tryckta skrifter enligt tryckfrihetsförordningen som databaser med

automatiskt eller frivilligt grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen (prop. 2017/18:49 s. 144–154).

Regeringens förslag att begränsa grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör uppgifter om enskildas lagöverträdelser blev under våren 2018 föremål för debatt i media. Under riksdagsbehandlingen av propositionen ställde sig konstitutionsutskottet i stort bakom regeringens förslag. Utskottet konstaterade dock att det saknades ett brett samförstånd bland partierna när det gällde regeringens förslag i den del det avsåg söktjänster som offentliggör personuppgifter om att enskilda har begått lagöverträdelser genom brott, förekommer i fällande domar eller har varit föremål för straffprocessuella tvångsmedel. Utskottet ansåg samtidigt att söktjänster som tillhandahåller sådana personuppgifter utgör ett allvarligt ingrepp i enskildas personliga integritet och föreslog därför att riksdagen skulle tillkännage för regeringen att den på nytt ska utreda frågan om att begränsa grundlagsskyddet för sådana söktjänster (bet. 2017/18:KU16 s. 39–42). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. De nya bestämmelserna trädde ikraft den 1 januari 2019.

Det finns skäl att på nytt överväga om grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör vissa särskilt integritetskänsliga uppgifter bör inskränkas

Än i dag tillhandahålls söktjänster som innehåller uppgifter om att enskilda förekommer i domar i brottmål. Eftersom dessa söktjänster åtnjuter skydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen kan personuppgifter hållas tillgängliga utan att personuppgiftsregleringen blir tillämplig. Det kan alltjämt ifrågasättas om det är motiverat att låta verksamheter av detta slag fullt ut skyddas av de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundprinciperna.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det nu finns skäl att utvidga uppdraget för 2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté på så sätt att den, utöver vad som framgår av ursprungsdirektiven, även ska

- analysera och ta ställning till om det finns behov av att inskränka grundlagsskyddet för sådana uppgiftssamlingar som innefattar ett offentliggörande av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelser som innefattar brott eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder och vid en sådan analys särskilt bedöma effekterna av ett inskränkt grundlagsskydd,

- i sin analys göra en noggrann avvägning mellan intresset av yttrande- och informationsfrihet och intresset att skydda enskildas personliga integritet,
- redogöra för de regler som kommer att gälla för det fall kommittén bedömer att delegationsbestämmelser bör införas i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, och
- föreslå de författningsändringar som kommittén anser nödvändiga.

Som riksdagen har uttalat är det i sammanhanget av stor vikt att en eventuell inskränkning av grundlagsskyddet är tydligt avgränsad (jfr bet. 2017/18:KU16 s. 40).

(Justitiedepartementet)